

Федоренко О. І., доктор педагогічних наук,
доцент; начальник кафедри загальної
психології та педагогіки ХНУВС (м. Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ У США

Стаття присвячена питанням підготовки поліцейських кадрів у США. Визначено основні навчальні заклади та центри підготовки фахівців правоохоронної сфери, розглянуто їх задачі та особливості. Виділено форми організації навчання майбутніх поліцейських, що використовуються у навчальних закладах США. Дана характеристика програм, що запроваджені в практику роботи поліцейських у США з метою профілактики правопорушень дітей та підлітків.

Статья посвящена вопросам подготовки полицейских кадров в США. Определены основные учебные заведения и центры подготовки специалистов правоохранительной сферы, рассмотрены их задачи и особенности. Выделены формы организации обучения будущих полицейских, которые используют в учебных заведениях США. Дана характеристика программ, которые внедрены в практику работы полицейских в США с целью профилактики правонарушений детей и подростков.

The article deals with the questions of training of police staff in the USA. The major educational establishments and training centers of law-enforcement sphere specialists are distinguished; their tasks and features are considered. The forms of organization of future policemen teaching which are used in educational establishments of the USA are distinguished. The description of the programs which are introduced in practical work of policemen in the USA with the purpose of preventive measures of children and teenagers delinquency is given.

За кордонами України сьогодні накопичений великий, різноманітний і різноаспектний досвід підготовки кадрів для поліцейських служб. Організація діяльності щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах в кожній країні має свою специфіку і особливості. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання в різних країнах будуються і особливості підготовки кадрів.

Такі науковці, як В. Анісімов, О. Бандурка, Т. Джурканін, Б. Крилов, Н. Крилова, А. Серебренікова, М. Любар, Н. Матюхіна, О. Негодченко, В. Сергєвнн, М. Смирнов, В. Соколев та ін. проводили дослідження різних аспектів процесу підготовки поліцейських до професійної діяльності. Накопичений закордонний досвід в освітній системі закордонних країн є цікавим, деякі його надбання можуть бути використані у вітчизняних навчальних закладах, що здійснюють підготовку правоохоронців.

У процесі аналізу досліджень в галузі підготовки фахівців правоохоронної сфери було виявлено такі протиріччя: 1) між існуючою системою підготовки, що орієнтована в основному на формування системи знань, вмінь та навичок, а не на формування узагальнених, універсальних методів професійної діяльності, які б могли варіативно використовуватись при зміні соціальних умов або умов діяльності; 2) між новими вимогами до якості підготовки

фахівців й інтеграцією у світове співтовариство та існуючою побудовою процесу навчання, що характеризується формуванням знань в основному на репродуктивному рівні; 3) між наявністю закордонного досвіду підготовки фахівців правоохоронної сфери щодо роботи з підлітками та відсутністю теоретичних і практичних досліджень у цій галузі.

Це зумовлює **проблему**: як, враховуючи закордонний досвід підготовки фахівців поліції, практично удосконалити вітчизняний процес підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до соціальної та виховної роботи з підлітками, підвищити якість знань та сприяти формуванню досвіду професійної діяльності.

Мета статті – проаналізувати напрями і особливості підготовки поліцейських кадрів у Сполучених Штатах Америки в аспекті здійснення профілактики правопорушень дітей та підлітків. **Завдання статті**: 1) виділити основні навчальні заклади, що здійснюють підготовку поліцейських у США й визначити їх задачі та особливості; 2) розглянути форми організації навчання майбутніх поліцейських, що запроваджені у навчальних закладах США; 3) розглянути програми, що діють у США щодо профілактичної роботи поліцейських з дітьми та підлітками.

Початкова підготовка співробітників поліції в США є по суті єдиною обов'язковою формою підготовки, яку офіцер повинен

пройти протягом своєї кар'єри. Співробітники федеральних поліцейських органів проходять підготовку в двох основних навчальних закладах: 1. У Федеральному центрі підготовки кадрів правоохоронних органів (FLETC). 2. В Академії Федерального бюро розслідувань.

Як показав аналіз літератури [5; 6], найбільш ефективним центром підготовки співробітників для федеральних правоохоронних органів є “Федеральний центр підготовки кадрів правоохоронних органів” (Federal Law Enforcement Training Center - FLETC), створений у 1970 році. Центр пропонує більш 50 різних навчальних курсів для правоохоронців. Загальна кількість навчальних курсів, які викладаються перевищує 300.

Викладацький склад нараховує більш 500 чоловік, половина з яких працює на постійній основі. Навчальні програми розробляє група спеціалістів відповідної кафедри. Проект програми обговорюється на кафедрі й на конференції, яка спеціально скликається за участю відповідних правоохоронних відомств. Доопрацьований проект проходить апробацію в процесі навчання порівняно невеликої групи курсантів, і стає діючим, чинним документом [3, с.12-16].

Складовою частиною “Федерального центру підготовки кадрів правоохоронних органів” є “Національний центр місцевої і штатів підготовки” (National Center for State and Local Training). Одним з престижних є навчання у “Національній академії Федерального бюро розслідувань” (FBI NPA). Академія ФБР охоплює 12 тисяч співробітників правоохоронних органів. Початкова підготовка агентів ФБР здійснюється протягом 16 тижнів. Один день підготовки включає чотири блока професійного навчання [1].

Перший блок – теоретична підготовка передбачає вивчення законодавства, що регулює дії співробітників ФБР у боротьбі зі злочинами, які підпадають під юрисдикцію даного правоохоронного органу. До теоретичного блоку входить психологія та аналіз посадових злочинів. Другий блок – вогнева підготовка, яка передбачає як теоретичні, так і практичні заняття. Третій блок – практичне відпрацювання ситуацій на

основі декількох десятків рольових ігор (їх також називають “сценаріями”). Четвертий блок – фізична підготовка, що передбачає сполучення оздоровчих вправ з заняттями по техніці самооборони. Академія ФБР також здійснює навчання та підвищення кваліфікації вищого керівного складу правоохоронних органів США.

Виходячи з законодавства того чи іншого штату і потреб у підготовці поліцейських даної юрисдикції, обсяг навчального часу може становити від 320 (поліцейські академії штату Луїзіана) до 1381 навчального часу (Академія Поліції штату Західна Вірджинія). Дослідження показують, що поліцейські академії великих американських міст виділяють більший обсяг навчального часу на підготовку майбутніх поліцейських.

Кожна поліцейська академія має свій “Кодекс честі”. Викладачі формують у курсантів цінності, що викладені у “Кодексі честі” даного навчального закладу. В поліцейських академіях США виділяють декілька задач, що поставлені перед системою підготовки правоохоронних кадрів. Перша задача – власне навчання, що передбачає не тільки передачу знань, а й інтелектуальний розвиток курсантів. Друга - розвиток емоційної сфери курсантів, що передбачає удосконалення навиків емоційної саморегуляції. Третя – психомоторний розвиток, формування специфічних навичок поведінки, необхідних у подальшій роботі.

Критерієм ефективності методики підготовки поліцейських у США є положення: результати не досягнуті, якщо поведінка курсанта не змінилась.

Дослідження процесу навчання в академіях щодо використання організаційних форм показало, що поряд з використанням традиційних форм (лекція, практичні та семінарські заняття) останнім часом значна увага приділяється використанню сюжетно-рольових ігор, груповим вправам, “сценаріям” (ситуації з професійної діяльності), тренінгам та іншим формам, що дозволяють активно застосовувати теоретичні знання.

У таблиці 1 наведено форми організації навчання, що використовуються викладачами поліцейських академій.

Форми організації навчання в поліцейських академіях

Групова підготовка курсантів	Індивідуальна підготовка курсантів
– Лекції; – Семінари; – Рольові ігри; – Групові вправи; – Відпрацювання моделей поведінки (“сценарії”); – Дискусії; – Диспут; – Практика в департаменті; – Ознайомча практика в поліції; – Вивчення карних справ; – Демонстрація методів та прийомів (впливу, спілкування та ін.)	– Співбесіда; – Ознайомча практика в поліції; – Практика в департаменті; – Підконтрольне вивчення проблеми; – Стажування; – Програмований інструктаж; – Комп’ютерні навчальні програми; – Вивчення карних справ; – Демонстрація методів і прийомів (впливу, спілкування та ін.); – Дистанційне (заочне) навчання; – Відпрацювання моделей поведінки.

Використання сюжетно-рольових ігор (або симуляцій) при підготовці поліцейських у США започатковано в 70-х роках ХХ століття. Одними з перших, хто використав сюжетно-рольові ігри у підготовці поліцейських були американські дослідники Хейні, Бенкс та Зімбардо [4]. Вони виділили переваги та недоліки використання даної форми навчання. До позитивних дослідники віднесли: а) можливість моделювання ситуації та формування професійно необхідних умінь та навичок; б) ігри дозволяють наблизити навчання до реальних професійних ситуацій; в) сприяють формуванню комунікативних та інтерактивних аспектів; г) дозволяють викладачу одночасно здійснювати контроль та надавати свободу дій для учасників гри.

Аналіз підготовки курсантів у поліцейських академіях США, дозволив виділити такі найбільш розповсюджені недоліки: ігнорування індивідуальних особливостей курсантів; високий темп навчання; великий обсяг теоретичного матеріалу; недотримання викладачами принципу послідовності; стрес; тимчасова передача функцій викладання некваліфікованим особам; монотонність та одноманітність побудови навчальних занять [2].

У навчанні дорослих (а саме до цього типу освітніх закладів відносять поліцейські академії) інтеграція навчання здійснюється через сюжетно-рольові ігри. Саме досвід, що набувається в реальних ситуаціях, які моделюються в ході навчання, дозволяє курсантам усвідомити зв’язок між знаннями та вміннями, які необхідно сформувати. Через рольове моделювання курсанти усвідомлюють вплив психологічних факторів на них самих та на ті ситуації, що можуть виникнути у майбутній професійній діяльності.

Значну увагу у підготовці майбутніх поліцейських приділяють рівню засвоєння знань. Дослідники даного питання встановили, що в процесі навчання засвоюється 10% прочитаного, 30% побаченого, 50% побаченого та почутого, 70% сказаного, 90% сказаного та зробленого [2].

Тому методологічний підхід до навчання дозволить визначити зміст навчального матеріалу, вибір форм та методів навчання, можливість застосування. Все це корелює з успішністю підготовки.

Дослідники [3; 7; с.15-16] підкреслюють, що зміни в якості підготовки та підвищення рівня засвоєння знань вимагають наявності кваліфікованих викладачів, які спроможні внести зміни в підготовку майбутніх поліцейських.

Методологія навчання дорослих є найбільш перспективним напрямком розвитку методичної сторони підготовки поліцейських США. Д. Молден, спираючись на концепцію М. Ноулса, виділив риси, які відрізняють навчання дорослих від принципів навчання дітей: дорослі мають більше життєвого досвіду, більш стійку мотивацію отримання знань, більш схильні включатись у процес навчання, надають перевагу вільній атмосфері навчання, прагнуть міцних знань, потребують зворотного зв’язку у навчанні [7].

В американських поліцейських академіях виділяють два теоретичних підходи до підготовки: стресовий і нестресовий. До стресового відносять модель військової підготовки, яка в минулому застосовувалась практично у всіх академіях даного профілю. Стрес у даному випадку визначався як “здійснення тиску на курсанта... з однією метою – генерувати відповідь на цей тиск”. Стресове навчання включає розгорнуту програму критики

та покарання курсантів, що вважається необхідним для підтримки дисципліни та успішної підготовки до співробітника до дій в умовах сильного напруження та конфлікту. Але проведені дослідження показують, що співробітники, підготовлені за нестресовими програмами, демонструють більш високі результати у службі. Нестресова методика основана на принципах навчання дорослих і останнім часом отримує більш широке застосування в США [6].

На початку розвитку початкової підготовки розробкою навчальних планів займалися ради по стандартам та поліцейській підготовці провідної академії штату. Такі плани підготовки затверджувались радою та використовувались поліцейськими академіями на території конкретного штату. Ці навчальні плани розроблялись ізольовано, без участі інших академій, що обмежувало обмін інформацією.

У 1988 р. аналітик Академії ФБР Р. Філіпс визначив основні пріоритети в підготовці поліцейських: 1. Уміння справлятися зі стресом. 2. Підтримка достатньої фізичної форми. 3. Вогнева підготовка. 4. Створення і підтримка позитивного іміджу співробітника поліції. 5. Уміння переслідувати. 6. Проведення слідчих дій (огляд місця події та забезпечення його охорони, допит, обшук та ін.). 7. Забезпечення збирання доказів. 8. Використання прийомів оперативної роботи, пошук та визначення джерел інформації, збирання оперативної інформації. 10. Розслідування злочинів, пов'язаних з наркотиками. 11. Свідчення в суді. 12. Діловодство (складання рапортів, доповідних та ін. документів). 13. Здійснення керівництва персоналом. 14. Надання різного роду допомоги громадянам (профілактика злочинів, насильства, робота неповнолітніми та ін.) [7].

Визначивши задачі та пріоритети служби поліцейського, академії здійснюють їх реалізацію. Слід підкреслити, що підготовка не в змозі передбачити всіх аспектів професійних ситуацій. Тому американські правоохоронні органи приділяють підвищену увагу підготовці співробітників до дій працівника за його розсудом. Для цього з метою удосконалення існуючих навчальних планів та включення нових навчальних дисциплін та курсів, ради поліцейських академій заключають контракти з науково-дослідними приватними фірмами для проведення дослідження щодо розробки навчальних планів та удосконалення програм підготовки у поліцейських академіях. Результатом таких досліджень є звіт, який відображує перелік навчальних дисциплін та

курсів із зазначенням годин за кожним з них, а також загальну кількість годин за весь курс навчання, із зазначенням знань, умінь та навичок, якими повинен оволодіти курсант з кожної навчальної дисципліни [3, с.263-287]. Слід зазначити, що такий підхід до процесу підготовки поліцейських призводить до певних розходжень у змісті підготовки та знаннях і уміннях курсантів, хоча виділені пріоритети є спільним для всіх академій США та є обов'язковими.

Набір курсантів до поліцейської академії може нараховувати від двадцяти до кількох сотень чоловік. Дослідження показало, що не існує єдиних правил відносно дисципліни та дисциплінарного статуту. У поліцейських академіях США можна виділити три типи організації дисципліни:

– військова модель (наявність військової дисципліни, віддавання честі, участь у різних ритуалах; жорсткий режим дня; підконтрольність курсантів, неможливість самостійного прийняття рішень курсантами, чітке виконання наказів керівництва та ін.);

– квазівійськова модель – це використання ієрархічної організації, яка підтримує дисципліну за допомогою різних методів покарання та залякування у вигляді фізичних вправ та різних видів праці, з метою придушення волі. Орієнтована така модель на поліцейського-виконавця наказів.

– невійськова модель є порівняно новою концепцією дисципліни та навчання. У поліцейських академіях даного типу не визначені порядок та методи звернення один до одного, до викладачів. Дисципліна розглядається як свідоме управління поведінкою, досягнення порозуміння, порядку та самовладання. Забезпечення дисципліни здійснюється виховними методами, що не мають карального характеру. Останнім часом саме невійськова модель підготовки поліцейських у США набуває розповсюдження, витісняючи військову та квазівійскову моделі, орієнтовані на покарання, ворожість, залякування, приниження.

Підготовка майбутніх поліцейських до профілактичної діяльності серед дітей та підлітків здійснюється відповідно діючих спеціальних програм. Зусилля в цьому напрямку чітко координуються державними органами і поліцією. У США в рамках реалізації таких програм діють невеликі виправні установи і служби, перебування в яких не ізолює неблагополучну дитину від своєї родини. Але тут підліток забезпечується житлом і харчуванням, з ним проводиться

виховна робота відповідного профілактичного спрямування. Реалізуються три типи програм у роботі з підлітками-правопорушниками.

Перша програма – базова програма поліції. Вона найчастіше реалізується спільно з іншими організаціями і враховує найтипівші відхилення в поведінці неповнолітніх. Тут головна перевага надається залученню підлітків до спорту, організації спеціальних атлетичних клубів, інших цікавих занять з метою відвернення молоді від шкідливих і небезпечних для суспільства діянь.

Друга – базова програма для ювенальних судів (тобто судів у справах неповнолітніх), яка концентрує увагу на тих особах, які притяглися до відповідальності за вчинені ними правопорушення.

Третя – це базова програма для школи. Вона повною мірою враховує особливості спеціальних шкіл, розрахованих на так званих “важких” і осуджених підлітків. Водночас вони передбачають можливість уникнути ізоляції окремих підлітків, дозволяючи їм відвідувати заняття, розраховані на всіх школярів.

Кожна з програм передбачає здійснення корекційно-виховної діяльності (попередня психологічна діагностика підлітка, вибір методів виховного впливу на особистість підлітка в залежності від відхилення в поведінці, реалізація індивідуального підходу у роботі з ним, корекція поведінки та виведення підлітків “групи ризику” за межі інтернатів, колоній або в’язниць тощо).

Висновок. Отже, аналіз професійної підготовки поліцейських США дозволяє

виявити деякі прогресивні моменти. По-перше, практична направленість підготовки. Досвідчені поліцейські викладають у поліцейських академіях як погодинні викладачі, передаючи знання та формуючи необхідні уміння та навички. По-друге, поглиблена спеціалізація підготовки, що пов’язана зі змінами характеру злочинів та особливостей злочинності взагалі, і, як наслідок, збільшення професійних функцій поліцейського. По-третє, регіональна стандартизація професійної підготовки, згідно особливостей та потреб даного штату. По-четверте, існує низка держаних програм, що діють в масштабах держави, направлених на навчання поліцейських роботі з підлітками, які по суті мають виховний характер і спрямовані на профілактику злочинності.

Тобто можна відзначити, що хоча американська система підготовки майбутніх поліцейських має певні недоліки, але відрізняється прогресивністю та нестандартністю підходів до навчання, охоплюючи велику кількість соціально важливих аспектів правоохоронної діяльності. **Перспективним напрямком** у підготовці кадрів є врахування здобутків у освітній системі закордонних країн, зокрема США, впровадження їх у вітчизняну практику підготовки правоохоронців з метою підвищення якості навчання, розвитку міжнародної кооперації в питаннях правоохоронної діяльності, навчання, стажування, обміну досвідом персоналу поліцейських служб та органів.

Література

1. Джурканин Т. Д. Кадровое обеспечение полиции США : монография / Т. Д. Джурканин, А. В. Негодченко, В. А. Сергевнин ; под ред. А. В. Негодченко. — Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел ; Д. : Лира ЛТД, 2003. — 360 с.
2. Bennet W. W. Management and Supervision in Law Enforcement / W. W. Bennet, K. M. Hess. — 2-nd ed. — Minneapolis – St. Paul : West Publishing Company, 1996. — 489 p.
3. Charles M. T. Police Training: Breaking all the Rules / M. T. Charles. — Champaign : Police Training Institute, 1999. — 345 p.
4. Haney C. Interpersonal Dynamics in a Simulated Prison / C. Haney, C. Banks, P. Zimbardo // International Journal of Criminology and Penology. — 1973. — № 3. — P. 69–97.
5. Illinois Law Enforcement Executive Institute. — Macomb : Western Illinois University, 1999. — 272 p.
6. Martin R. H. Model Law Enforcement Education Delivery Program: Preservice Integrated Law Enforcement Project / R. H. Martin. — Elgin, IL: Elgin Community College, Criminal Justice Department, 1993. — 172 p.
7. Molden J. B. Adult Learning: Ten Characteristics and Principles of Adult Learning / J. B. Molden // Law and Order. — 1993. — November. — P. 15–24.